

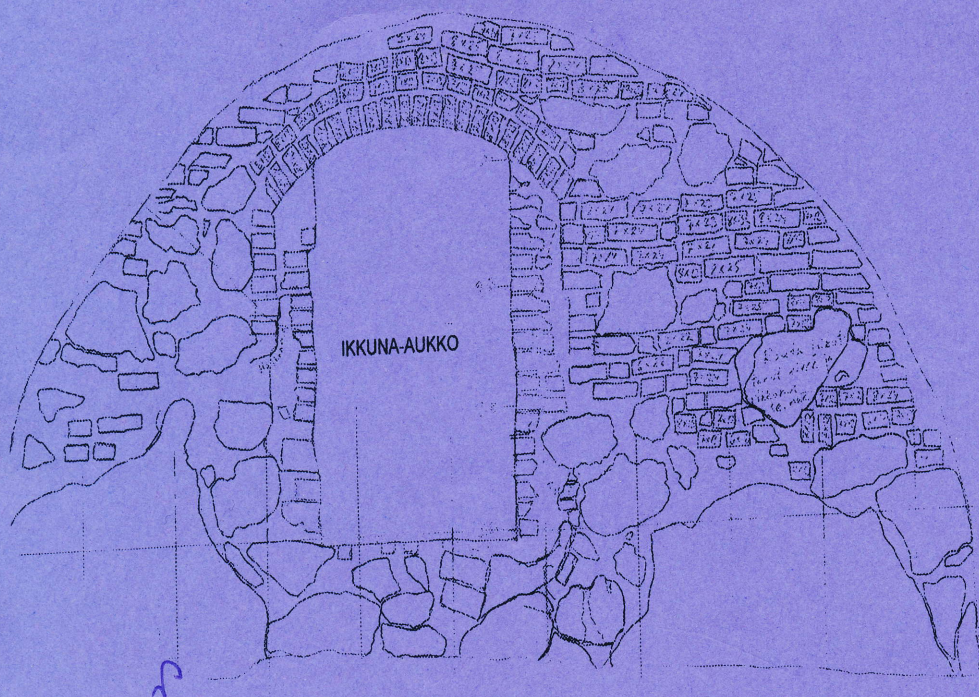
Arkeologia

NYT!

Arkeologi

NU!

3 / 96

Arkeologia
NYT!
Arkeologi
NUI
3/96

6. vuosikerta

Julkaisija

Turun maakuntamuseon ystävät -
Åbo Landskapsmuseum vänner r.y.
Arkeologian jaosto -
Arkeologi sektionen.
puheenjohtaja
Heimo Kumlander
Betanankatu 2 as.16,
20810 Turku.
p. k.02-2353 240 t.02-261 2183.

Vastaava toimittaja

Anneli Keränen
Västaräinkatu 1 A 7,
20610 Turku.
p.su - to 02-244 5895
klo 20.30 jälk.

Toimituskunta

Matti Eloranta, Heimo Kumlander,
Antero Rantanen ja Hilikka Saarimäki

Tilaukset

Turun maakuntamuseon ystävät r.y.
PL 286, 20101 Turku
tai arkipäivinä klo 9.00 - 11.00
Puh. 02-2352 555.

Tilaushinta

Yhdistyksen jäsenille veloituksetta,
muille vuosikerta 50 mk
(3 - 4 numeroa postikuluneen)
Irtonumero 15 mk.

Mainokset

1/1 sivu 500 mk
1/2 sivu 300 mk
1/4 sivu 200 mk

Tilinumero:

Merita 2267 18 - 125967

ISSN 1236 - 4827

**MONISTEET
VÄRIKOPIOT
VIHKOTYÖT
KÄYNTIKORTIT
KUTSUKORTIT**

**Tämäkin lehti
monistettu meillä**

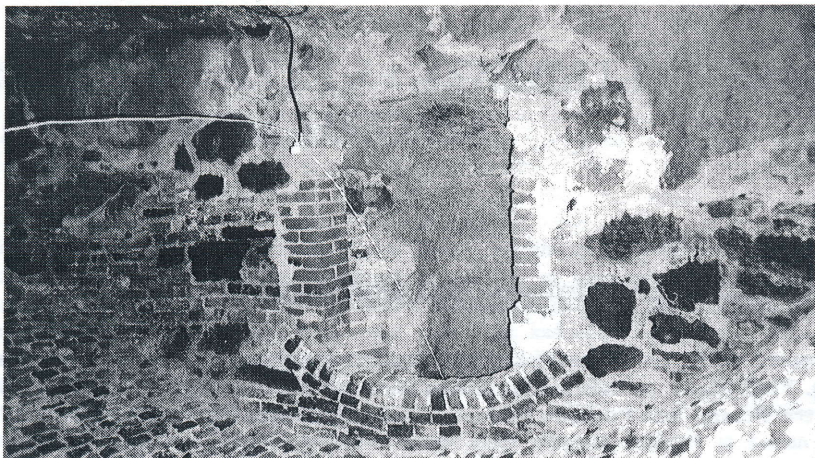
UNIPAPS

Turun yliopiston jäljennepalvelu

**Kerttulinkatu 1
puh: 333 6664**

<http://com.utu.fi/unipaps/>

Kansi:
Mietoinen, Pyhe
Pyheen kellari 1B:n eteläseinää

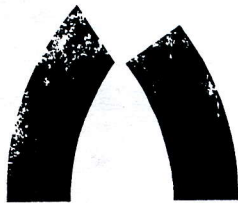
Valok. Kari Ahtiainen

MIETOISTEN PYHEEN KELLARIN TUTKIMUKSET KEVÄÄLLÄ 1996.

Pyheen kellarirakennuksen kaksi erittäin suurta kellaria ja niiden poikkeukselliset rakenteet - erityisesti suurikokoiset etelänpuoliset ikkuna-aukot - viittaavat muuhun kuin tyypilliseen maaseudun varastokellarirakentamiseen. Historiallisista lähteistä tiedetään alueella olleen kruununkartanon 1500-luvulla ja kellarin rakenteet voisivat ajoittua tälle ajalle, vaikkakin tiilien koko olisi tyypillisempi vasta 1600-luvun alun rakentamiselle. Kaivauslöytöjen perusteella kellarissa tai sen läheisyydessä on ollut toimintaa 1600-1700 -luvulta lähtien, mutta esimerkiksi 1500-luvun kruununkartanoon liittyvä esineistö puuttui kokonaan löydöistä. On mahdollista, että kellarin 1A lattiaa on puhdistettu jo aikaisemmin ja vanhimmat kerrokset olivat jo tuhoutuneet.

Kuusistossa 12.8.1996.

FL Kari Uotila

Ainutlaatuinen kalmistolöytö ajanlaskumme alusta

Sauvosta on löytynyt kaksi paasiarkkuhautaa vanhemmalta roomalaisajalta (0-200 jKr). Yhtä hieno varhaisrautakautinen löytö on Suomessa tehty viimeksi lähes 30 vuotta sitten, kun Porvoon Pikkulinnamäen kalmisto löydettiin vuonna 1967.

Sauvon kalmiston jäljille päästiin, kun maanomistajan tytär poimi hiekkakuopan reunasta pilkistäneen metalliesineen, joka paljastui lähes 2000 vuotta vanhaksi sarjarannerenkaan osaksi. Museoviraston tutkimuksissa paikalta löytyi yksi ehjä ja toinen vahingoittunut paasiarkkuhauta vanhemmalta roomalaisajalta (0-200 jKr).

Haudoista löydettiin toinen pronssinen sarjarannerengas, nuppipäinen rannerengas, putkikirves sekä rautapaloja, jotka ovat mahdollisesti peräisin kilvenkupurasta ja keihään kärjestä. Rannerenkaat ovat kuuluneet miesten varustukseen, sillä molemmat haudat ovat miesten hautoja

Paasiarkkuhauta on hauta, jonka arkku on tehty kivipaasista. Siinä on pystypaadet päädyissä ja sivuissa. Myös pohjassa ja katteena on hiekkakivipaadet.

Sarjarannerengas muodostuu yli kymmenestä, päällekkäin ladotusta soikeasta renkaasta, jotka on muotoiltu litteästä pronssivartaasta. Rannerenkaan toisessa päässä on leveämpi pääterengas.

Sarjarannerenkaat ovat virolaista alkuperää ja niitä on löydetty Suomesta aikaisemmin vain kymmenkunta. Löytö on jälleen yksi osoitus voimakkaista virolaisvaikutteista Suomessa varhaisella rautakaudella.

Sauvon kalmisto on ensimmäinen Suomesta löydetty paasiarkkukalmisto. Muita samanaikaisia kalmistoja maastamme tunnetaan parikymmentä. Museovirasto jatkaa tutkimuksia Sauvossa ensi kesänä.

Lisätietoja antavat osastonjohtaja Torsten Edgren puh. (90) 405 0296, yli-intendentti Paula Purhonen puh. (90) 405 0258 ja 16.9. lähtien tutkija Marianne Schauman-Lönnqvist, joka suoritti tutkimukset Sauvon kalmistossa, puh. (09) 405 0268.

RAKENTAMISTA JA ASUMISTA 1000-LUVUN RAISIOSSA

Esihistorian vuosituhansina ja -satoina eläneet ihmiset, heidän tapansa ja arvomaailmansa ovat jo aikaa sitten kadonneet ajan vuolaaseen virtaan. Aika on tehnyt tehtävänsä, toisiaan seuraavat sukupolvet ovat hiljalleen unohtaneet aikaisemmat ja heidän saavutuksensa tai saamattomuutensa, kunnes jäljellä on ollut enää vain kadonnut menneisyys. Tästä huolimatta polku kaukaisimpaankin menneisyyteen on edelleen olemassa. Sen on aika meiltä kuitenkin kätkenyt.

Maaperä on säilyttänyt jäänteitä tuhansia vuosia sitten eläneistä ihmisistä ja heidän kulttuureistaan. Näihin jäänteisiin ei ajan hammas ole pystynyt. Nämä jäänteet ovat polkumme menneisyyteen.

Kolmen viime vuoden aikana ovat arkeologit tutkineet Ihalassa lähes tuhannen vuoden takaista asuinpaikkaa. Paikalta on löydetty niin arkipäivän esineistöä kuin puurakennusten jäänteitäkin. Saviastioiden palaset, saviset kangaspuiden painot, väärtinänpyörät ja muut arkiset esineet kertovat ajan materiaalisesta kulttuurista, hiiltyneet viljanjyvät ja saviastioihin tarttunut karsta ajan ruokakulttuurista ja rakennusten jäännökset ajan rakennustavoista ja rakennustyypeistä. Kuva elämästä rautakauden lopun Raisiossa alkaa hahmottua...

Kuvan hahmottaminen ei kuitenkaan käy nopeasti, vaan se vaatii usean vuoden uteran työskentelyn. Kenttätutkimusten jälkeen ovat edessä usean kuukauden mittaiset jälkityöt, joiden aikana löydöt luetteloidaan ja puhdistetaan, kartat piirretään ja laaditaan raportti tutkimuksesta, ja vasta tämän jälkeen voidaan aloittaa varsinainen tulkinta...

Ihalan aineestoon perustuen tuottaa kaupungin kulttuuritoimi Krookilan kotiseutukeskukseen kesäksi 1997 arkeologisen näyttelyn, jonka teemana on rakentaminen ja asuminen 1000-luvun Raisiossa

Kuinka arkeologinen aineisto jalostuu menneisyyden kuvaksi?

Näyttely paljastaa arkeologin työn salaisuudet hamasta alusta monien eri tieteenalojen avustuksella tapahtuvaan hahmottamiseen.

Kuinka Ihalassa asuttiin 1000-luvulla?

1000-luku oli hiljaisen muutoksen aikaa Pohjolassa, lännessä olivat viikinkien löyhät merivaltiot purjehtineet tiensä päähän ja aamu oli sarastamassa keskitetyn kuningasvallan valtioille, idässä oli Novgorodin mahti kasvamassa. Samanaikaisesti oli niin lännen kuin idänkin kirkon huomio kiinnittymässä Pohjolan pakanoihin - Suomi oli peruuttamattomasti ajautumassa idän ja lännen väliin.

Näiden suurten linjojen sijasta pyrkii näyttely antamaan kuvan ihmisen arjesta iloineen ja suruineen rautakaudella.

Mitä syötiin, mitä viljeltiin?

Leipä se miehen piti tiellä rautakaudellakin, mutta millainen leipä? Se, kuten muukin ruokatalous selvinnee ensi kesänä.

Miten erilaisia esineitä valmistettiin?

Muoin käytettyjen tarvekalujen ja koriste-esineiden valmistus on aina kiehtonut ihmisiä. Tätä valottavat lukuisat työnäytökset näyttelyn aikana ja itsekin voi kokeilla. Pajassa pronssi sulaa, pihalla savesta tehdään astioita ja talossa kudotaan kangasta pystykangaspuilla.

Kotieläimet?

Tutkimusten yhteydessä löydetyt luut paljastavat 1000-luvun ihmisen kotieläinkannan. Saavatko luut lihan ympärilleen, se nähdään ensi kesänä.

Pelit ja leikit?

Ei ihmisen elämä raurakaudella pelkkää raatamista ollut, vaan aikaa jäi myös erilaisille peleille ja leikeille.

Haluaisitko haastaa talon isännän lautapelissä tai talon lapset rajuissa ulkoleikeissä?

Millaisessa maailmassa elettiin?

Jokaisella ajalla ja kulttuurilla on oma maailmankuvansa. Muoin eläneiden ihmisten maailmankuvan ja ajatusmaailman selvittäminen ovat mmielenkiintoisimpia ja vaikeimpia tutkijoiden eteen tulleista ongelmista. Tuntuman rautakauden maailmankuvaan voi saada elämysten ja kokemusten kautta, joita näyttely pyrkii tarjoamaan.

Raision kaupungin kulttuuritoimi toivottaa sinut tervetulleeksi tutustumaan, kokemaan ja luomaan omaa kuvaasi elämästä 1000-luvun Raisiossa.

Näyttelyä ja sen valmistelua koskevat tiedustelut:

Projektisuunnittelija Jari Näränen puh. 940- 580 6761

UNKARIA ARKEOLOGIN SILMIN
Mervi Suhonen

Suomalais-ugrilaisten kielten "sukupuussa" unkari on suomen etäisin sukukieli, ja huolimatta siitä, ettei kielillämme maallikon korvin kuultavia yhteisiä piirteitä enää juuri olekaan, on mm. eräitä yhteisiä sanojamme (esimerkiksi suomen sana mesi ja unkarin mész 'mesi, hunaja') käytetty todistusaineistona, kun suomalaisille ja unkarilaisille on rekonstruoitu yhteistä esihistoriallista alkukotia milloin mehiläisten hoitoon soveltuville seuduille Volgan varrelle, milloin taas lähemmäs Uralia tai sen taakse. Nämä paleolingvistiset todisteet vaikuttavat arkeologian näkökulmasta katsottuna erittäin hatarilta eikä niitä nykyisin enää juuri oteta huomioon sen enempää unkarilaisessa kuin suomalaisessakaan esihistorian tutkimuksessa. Suomen ja Unkarin välinen etäisyys on nykyaikana vain kaksi tuntia (lentäen!), mutta arkeologisen lähdeaineiston valossa maamme on Unkarista katsottuna paitsi äärettömän kaukana myös täysin tuntematon. Romanttinen ajatus yhteisestä menneisyydestä lieenee siis hylättävä, ja arkeologin silmin ekskursio Unkariin on todellinen retki vieraaseen kulttuuripiiriin.

Olen saanut tilaisuuden tutustua kahdella eri tavalla Unkarin arkeologiseen tutkimukseen sekä unkarilaisten käsityksiin maan-
sa esihistoriasta ja toisaalta oman kansansa menneisyydestä. Kesällä 1994 työskentelin Unkarissa kolmella erilaisella kaitvauksella, ja syyslukukaudella 1995 osallistuin mm. arkeologian opetukseen Szegedin yliopistossa.

Nuori kansakunta vanhalla kulttuuriseudulla: Unkari
arkeologisena tutkimuskohteena

Euroopan paleoliittisen ajan löytöpaikkojen joukossa on ainakin yksi tunnettu unkarilainen nimi, Vértesszöllösön paleoliittinen asuinpaikka.¹ Esihistoriaa Unkarissa siis on noin puolen miljoonan vuoden ajalta, ja maan arkeologisessa tutkimuksessa ovat luonnollisesti edustettuina kaikki ajanjaksot paleolitikumista keskiaikaan. Nykyinen Unkari jakaantuu luonnonmaantieteellisesti kahteen osaan: kumpuilevaan Länsi-Unkariin ja tasaiseen Itä-

Unkariin. Tonava, joka on rajajoki kansankulttuurin, murteiden ja elintasonkin kannalta, näyttää olleen luonnollinen kulttuuriraja myös koko esihistoriallisen ajan. Itä-Unkarin esihistorian periodisoinnin täydellisestäkään hallinnasta ei ainakaan rautakauden osalta ole kuulemma juuri apua arkeologille, joka onnistuu saamaan työtä jostakin länsiunkarilaisesta museosta. Itä-Unkarin vaiheet liittyvät Balkanin alueen kehitykseen, kun taas Länsi-Unkarilla on luonnollisesti ollut kontaktinsa Alppien seudulle ja Tonavan yläjuoksulle. Arkeologian kannalta nyky-Unkariinkin² mahtuu siis "kaksi Unkaria", eivätkä maan pohjoisosan vuoristoisen seudun tai Unkarin nykyisten poliittisten rajojen ulkopuolelle jäävien Transylvanian vuoristoseutujen arkeologiset löytöpaikat itse asiassa sovi em. kahteen pääperiodisointiinkaan. Esihistoriallisenkin ihmisen elämä kannalta mielenkiintoinen kuriositeetti on, että Itä-Unkarissa, pustalla, ei ole lainkaan luonnonkiveä tai -kalliota, joten kaikki kivityökalut yms. tiedetään tuontiesineiksi. Olin mukana Szegedin yliopiston arkeologisen esinetuntemuskurssin ekskursiolla Budapestissä kansallismuseon kokoelmissa, missä luennon aiheena olivat paleoliittisen ajan kiviesineet. Retken jälkeen opiskelijat vakuuttivat, että olin yhdessä päivässä nähnyt enemmän kiviesineitä kuin Itä-Unkarissa työskentelevä arkeologi näkee uransa aikana yhteensä!

Suomeen verrattuna arkeologisen löytöaineiston määrä on Unkarissa valtava, mutta näinhän on muuallakin keskeisessä Euroopassa. Varhaisen pronssikauden kaivauksella otimme erikseen talteen vain ehjät tai lähes kokonaiset keramiikkavadit ja -kupit, muu keramiikka pakattiin säkkeihin. Szegedin kaupunginmuseon kokoelmissa sain yllättäen käteeni Suomen pronssikautisiin aseharvinaisuuksiin kuuluvan Dragsfjärdin tikarin³ identtisen vastineen, jota oppaani esitteli "yhtenä esimerkkinä museon vähän vanhemmista metalliesineistä".

Roomalaisajasta alkaen Unkarin menneisyyttä valottavat luonnollisesti myös kirjalliset lähteet, olihan Pannonia osa Rooman valtakuntaa. Tutkituilla ja osittain rekonstruoiduilla roomalaisilla raunioilla pääsee vierailemaan paitsi Budapestissä myös muualla Tonavan länsipuolisessa Unkarissa.⁴ Maan kansainva-

lusajan historian luennot alkoivat Szegedissä säännöllisesti sillä, että luennoitsija siteerasi päivän aiheena olevaa kansanryhmää käsitteleviä aikalaismuistiinpanoja. Onnistuin herättämään suurta hilpeyttä kertomalla, että Suomessa kansainvaellusaika näkyy lähinnä esineistössä eikä etäältä vaeltaneiden suurten väestöryhmien saapumista maahamme edes oleteta. Unkarilaisille työtovereilleni heräsi heti mielikuva suomalaisista istumassa Itämeren rantakalliolla ja odottamassa, että joku vihdoinkin eksyisi näillekin seuduille...

Unkarilaisten kotimaana Unkari on kuitenkin nuori, tänä vuonna vasta 1100-vuotias. Juhlan kunniaksi Budapestissä oli elokuun 20. päivän iltana suurilotulitus, mutta vuosipäiväteemaan liittyviä "hullun vuoden" tapahtumia on järjestetty kaikkialla maassa jo kevättalvesta alkaen. Nykyisin yleisesti hyväksytyn käsityksen mukaan unkarilaiset saapuivat maahansa vuosisatoja kestäneiden vaellusten jälkeen idästä ja ylittivät Karpaatit 800-luvulla.⁵ Täsmälleen 1100 vuotta sitten seitsemän unkarilaisheimoa solmi liiton, mitä pidetään varhaisen Unkarin valtion syntyhetkenä. Tapahtumapaikaksi tiedetään Opusztaszer, jonka ulkoilmamuseossa on nähtävillä taiteilija I. Fesztyn suurtyö, "Maahantulo"-niminen kehämaalaus⁶, jossa luonnolliseen kokoon maalattujen uuteen maahansa saapuvien unkarilaissoturien joukko käy hevosillaan taisteluun paikallista väestöä vastaan viirien liehutessa ja torvien soidessa. Unkarin arkeologisessa periodisoinnissa ns. maahantulon kausi on keskeinen ajanjakso, jonka monipuolista löytöaineistoa on parhaillaan esillä mm. maan museoissa kiertävässä juhluvuoden näyttelyssä.

Arkeologian opetus ja kaivaustoiminta Unkarissa - ohjenuorana optimismi

Arkeologiaa opetetaan Unkarissa kahdessa yliopistossa, Budapestissä ja Szegedissä, minkä lisäksi Pécsissä voi suorittaa suppeamman sivuaineopintokokonaisuuden. Budapestissä jokaisella pääaineopiskelijalla on kaksi erikoistumisalaa; valittavina ovat esihistoriallinen aika, pronssikausi, roomalaisaika, kansainvaellusaika ja keskiaika. Szegedissä kaikki opiskelijat osallistuvat jokaiselle kurssille, jotka järjestetään neljän

vuoden periodeissa siten, että kaikkien neljän vuosikurssin opiskelijat ovat koko ajan yhtenä ryhmänä. Ensimmäisen vuoden ohjelmaan voi siis osua yhtä hyvin paleoliittisen kivikauden kurssi kuin keskiajan esinetuntemuskin. Arkeologian opiskelijoita otetaan Unkarin yliopistoihin jonkin verran enemmän kuin Helsinkiin ja Turkuun yhteensä, mutta unkarilaisessa yliopistosysteemissä keskeyttäneiden tai pääainettaan vaihtaneiden osuus on varsin pieni. Alan virkoja on suhteessa huomattavasti enemmän kuin Suomessa, joskin on todettava, että humanistisen alan virka ei Unkarissakaan takaa leveää leipää eikä välttämättä edes kohtuullista toimeentuloa.

Unkarin museoverkon keskuksena on kansallismuseo, joka Museoviraston tavoin toimii myös kaivauslupien myöntäjänä. Kullakin Unkarin 19 läänistä on maakuntamuseonsa, mutta arkeologian osastoa ei kaikissa ole. Kaivauksista merkittävä osa on erilaisten säätiöiden rahoittamia tutkimuskaivauksia, mutta Budapestiin suunniteltu maailmannäyttely⁷ vilkastutti tienrakennustoimintaa kaikkialla maassa, ja viime vuosina moottoritietyömaiden pelastuskaivaukset ovat työllistäneet arkeologeja ja alan opiskelijoita. Työllistämisrahoitusta ei kaivauksille tule, sillä koko työttömyysjärjestelmä on Unkarissa vasta kehityksessä ja yltyä toistaiseksi ainoastaan lyhytaikaiseen työttömyysturvaan. Työntekijät kaivauksille saadaan usein paikkakunnalta eikä lisäansioiden tarvitsijoita todellakaan ole vaikea löytää. Ikänsä samalla seudulla maata lapioineet eläkeläismaanviljelijät ovat tietysti valmiiksi kaivausalan ammattilaisia: mikään poikkeava ei jää maassa huomaamatta eikä varma lapio-ote lipsu. Alan opiskelijoille moottoritietöiden aiheuttamat pelastuskaivaukset ovat luoneet harvinaisen mahdollisuuden hankkia varsinaisia kesäansioita kaivaustyössä, mutta työskentely ruokapalkalla tutkimuskaivauksilla näytti olevan monille jopa mieluisampaa.

Sääät sallivat yleensä kenttätöiden tekemisen maaliskuusta marraskuuhun, mutta toukokuusta elokuulle jatkuva paahtava helle oli suomalaiselle melkoinen elämys. Kun keskellä pustaa kuusi metriä syvässä kaivannossa 60 asteen kuumuudessa pölyytimme luudilla hiekkaa ja nokea, tuntui kotoinen kuusimetsä kaa-

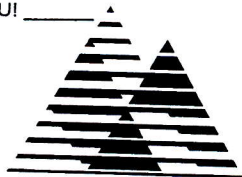
tosateessa enää idylliseltä kangastukselta... Kesäisin kaivauksille osallistuu Unkarissakin jonkin verran arkeologian harrastajia, ja itse työskentelin Länsi-Unkarissa paikallisen kotiseutuyhdistyksen organisoimilla kaivauksilla⁸. Maaseudulla keskeinen arkeologian harrastajien määrää rajoittava tekijä on pienviljelys, joka edelleen on pitkälti käsityötä ja jolla kuitenkin on niin paikallisten asukkaiden kuin heidän kaupungeissa olevien sukulaistensakin toimeentulon kannalta varsin suuri merkitys. Harrastuksille ei jää aikaa, ja aina on tietysti olemassa myös pelko omille viljelysmailla mahdollisesti osuvista kaivauksista. Elintarvikkeiden hinnat ja raha-asiat yleensä ovat aiheita, joista ei tämän päivän Unkarissa kerrota vitsejä vaan kauhutarinoita. Kaivauksilla tarpeellisen rahoituksen puute näkyy erityisesti välineistössä, minkä vuoksi myöskään kenttämätologia ei aina voi olla aivan huippuluokkaa: esimerkiksi eräillä yhdeksättä kesää meneillään olevilla asuinpaikka-kaivauksilla vaa'ituskoneesta edelleen vain haaveiltiin. Materiaalisten resurssien niukkuudesta huolimatta arkeologisia kenttätöitä tehdään Unkarissa jatkuvasti suhteessa enemmänkin kuin Suomessa ja tässä suhteessa ilmapiiri on tuntemieni arkeologien keskuudessa jopa optimistinen: jospa vielä ensikin kesänä...

Lopuksi

Arkisia ja tieteellisempiä havaintoja ja elämyksiä kaivausmatkoilta kertyy niin kotimaassa kuin missä tahansa ulkomaillakin eikä yksityiskohtaiseen matkakuvaukseen ole tässä yhteydessä mahdollisuutta. Tulevien kesien kokemuksena arkeologian harrastajalle museo- tai muinaisjäännöskierros Unkarissa on aivan varmasti antoisa ja suositeltava. Myös kaivauksille voi esimerkiksi Balatonin kävijä löytää tiensä helpostikin, mutta syrjäisemmillä seuduilla arkeologiset ihmeet avautuvat paremmin, jos hallussa on muutama paikallisen kielen sana. Unkarin puhujilla on viehättävä tapa käyttää oman kielen sanaa silloinkin, kun kansainvälinen vaihtoehto olisi tarjolla, joten kielikurssin ensimmäinen sana olkoon régészet 'arkeologia'.

VIITTEET

- 1) Paikka on tunnettu vuodesta 1962 ja nimetty tutkija L. Vértesin mukaan. Löytöpaikan ajoitukset vaihtelevat n. 500 000 - 350 000 b.p.
- 2) Unkarin nykyinen pinta-ala on noin kolmannes siitä alueesta, joka kuului historialliseen Unkariin ennen I maailmansodan päättynyttä allekirjoitettua Trianonin rauhansopimusta.
- 3) pronssikauden III periodi
- 4) mm. Aquincum, Budapest ja Gorsium, Székesfehérvár
- 5) ks. esim. Fodor, István: Magyarország születése, Budapest 1991. - Eräät tutkijat ajoittavat ensimmäisten unkarilaisten saapumisen Unkarin alueelle huomattavasti varhaisemmaksi, ks. mm. László, Gyula: A kettős honfoglalás.
- 6) unk. Feszty-körkép. Maalaus kiertää kehänä laajan pyöreän salin seiniä ja yleisö pääsee salin keskellä sijaitsevalle tasanteelle. Maalauksen ja yleisötasanteen välissä olevat osittain luonnonmateriaaleista valmistetut maisemakulissit luovat kolmiulotteisen vaikutelman. Pääsylippu oikeuttaa tutustumaan teokseen 20 minuutin ajan ja taustalla kuullaan äänitehosteita.
- 7) Maailmannäyttelyn järjestämisestä Unkarissa tällä vuosikymmenellä on sittemmin luovuttu.
- 8) Kaivauksen ja siihen liittyvän leirin käytännön järjestelyistä vastasi Nagydem Honismereti Kör, puh.joht. Lajos Marics. Tutkimusvastuu oli Pápan museolla, jonka johtaja Gábor Ilon toimi myös kaivausjohtajana.

Uudenkaupungin kansalaisopisto järjestää tulevana lukuvuonna mielenkiintoisen kulttuurihistorian kurssin nimeltään **VARSINAIS-SUOMEN KESKIAJAN KULTTUURIHISTORIAA**. Luennot pidetään torstaisin kello 18.00-20.30. Kurssi alkaa 3.10.1996 ja viimeiset luennot pidetään toukokuussa 1997. Paikkana on Viikaisten koulu. Kurssinjohtajana toimii FM Mari Jalava, p. 02-84515 266. Kurssimaksu on 50 mk/lukukausi.

Syyslukukausi:

To 3.10.1996

VARSINAIS-SUOMI OSANA EUROOPPAA - millainen Varsinais-Suomi oli keskiajalla, millaiset olivat sen yhteydet muuhun maailmaan, miten täällä elettiin.
FL Hannu Laaksonen, Turun yliopiston kulttuurihistorian laitos.

To 7.11.1996

KESKIAJAN LIIKENNEOLOT JA -YHTEYDET
Varsinais-Suomen tiet, kestikievarit, vesiliikenne ja kauppapaikat.
Dosentti Jaakko Masonen, Suomen tiemuseo

To 12.12.1996

MAASEUTU JA KAUPUNKI KESKIAJALLA
Millaista oli turkulaisen porvariston ja ympäröivän maaseudun väestön elämä ja keskinäiset suhteet.
FL Mika Kallioinen, Turun yliopisto, Suomen historian laitos.

Kevätlukukauden ohjelma varmistuu myöhemmin. Alustava ohjelma on seuraava:

Tammikuu

VARSINAIS-SUOMEN KESKIAIKAISET KIRKOT
FT Markus Hiekkänen, museovirasto.

13.2.

VAKKA-SUOMEN PUUASTIATEOLLISUUS
Emeritusprofessori Pentti Virrankoski
Vakkateollisuudesta keskiajan Vakka-Suomessa.

13.3.

ELÄMÄÄ KESKIAJAN SUOMESSA
Tutkija Salme Kotivuori, Turun linna
Miten tavalliset ihmiset asuivat ja elivät Suomessa keskiajalla.

Maalis- huh-
tikuussa

KESKIAJAN KARTANOT
Fil. lis. Georg Haggren, Helsingin Yliopisto

Toukokuu

OLUEN KULTTUURIHISTORIAA - mikä oli oluen yhteiskunnallinen ja kulttuurinen merkitys
Dosentti Jaakko Masonen

UUDENKAUPUNGIN KANSALAIISOPISTO

Viikaisten koulu

HARRASTAJAN ARKEOLOGIA

FK Henrik Asplund, FK Teija Tiitinen

To 19.9.1996 klo 18.00-20.30 harrastaja-arkeologiatoiminta
alkavana lukuvuonna

La 12.10.1996 klo 10.00-15.00 fosfaattikartoituksen jälkityöt

RAISION TYÖVÄENOPISTO

teoria: Lumikko, Friisilän verstaat

tekeminen: Kylä-Klemelän keramiikkapaja

ARKEOLOGINEN KERAMIikka

HuK Minna Hautio

Alkaen 22.10.1996 klo 18.00-20.15 (teoria)

Alkaen 26.10.1996 klo 9.00-12.45 (tekeminen)

TURUN YLIOPISTON**AVOIN YLIOPISTO-OPETUS 1996-1997****ARKEOLOGIA**

Perusopinnot (20 ov)

1. Johdatus arkeologiaan (2ov)
2. Esihistorialliset kulttuuriprosessit (3 ov)
3. Euroopan esi- ja varhaishistoria (6 ov)
4. Suomen esi- ja varhaishistoria (5 ov)
5. Suomen arkeologiset lähteet (3 ov)
6. Muinaismuistohallinto (1 ov)

Tiedustelut: Turun toimipiste puh (02) 333 6472

Rauman toimipiste puh (02) 822 8651

Kokemuksia avoimesta

Uuden lukuvuoden taas alkaessa on televisiossa ja lehdissä käyty jälleen keskustelua avoimesta yliopistosta puoleen ja toiseen. Kriittikkiä on esitetty mm. liian suurista opiskelija määristä ja siitä, että avoin yliopisto tulisi rinnakkaisjärjestelmäksi tai "takaportiksi" varsinaiselle yliopisto-opiskelulle. Toisaalta mielipiteet puoltavat avoimen yliopiston tarpeellisuutta - pitäisi hän jokaisella olla oikeus saada yliopistotaseista opetusta ; myös perheellisellä, työssäkäyvällä tai opiskeluajan täydentävällä.

Haluaisimme kertoa kokemuksistamme entisinä avoimen ja nykyisinä yliopisto-kelijoina. Vuoden aikana avoimen puolella suoritimme kursseja kulttuurintutkimuksen aihepiiristä: kulttuuriantropologiasta, uskontotieteestä, kansatieteestä ja arkeologiasta. On tosin mainittava, että luentoaktiivisuutemme oli suurempi kuin tentityt opintoviikot. Kuitenkin esim. arkeologiassa kiinnostusta olisi riittänyt laajempiinkin opintokokonaisuuksiin, mutta kevätlukukaudella (v-95) järjestetyillä kursseilla opintoviikkoja oli mahdollisuus kerätä vain viisi.

Motiveina avoimeen yliopisto-opiskeluun oli lähinnä tutustua eri oppiaineisiin sekä yleensäkin opiskelutyyliin yliopistossa. Lisäksi opiskelu antoi vaihtelua välillä tylsääkin työhön ja vapaa-aikaan hyödyllistä tekemistä. Myös kurssivalinnat oli helppo tehdä, koska mielenkiintoisia aiheita löytyi helposti ja useasta aineesta oli jonkin verran tietoa ennestäänkin.

Opetus avoimen yliopiston puolella oli mielestämme riittävän tasokasta ja suurin osa kursseista oli järjestetty yhteisesti yliopisto-opiskelijoiden kanssa, myöskin tenttivaatimukset olivat useimmissa kursseissa samat mitä yliopistonkin puolella. Hyvänä puolena voisi mainita myös Täydennyskoulutuskeskuksen henkilökunnan väsymättömän avulaisuuden - tietoa sai nopeasti eikä kysyminen välillä samoistakin asioista tuntunut vaikealta. Avoin yliopisto-opiskelu antoi myös jonkinlaisen käsityksen omasta kiinnostuksen määrästä ja motivaatio opiskeluun kasvoi.

Avoimen kurssiin arkeologian osalta kuului esim. arkeologian harrastajien ja avoimen yhteinen maasto-ekskursio, jonka eteen oli varmasti nähty vaivaa. Kohteet olivat mielenkiintoisia ja valittu sikäli hyvin, että ne edustivat erilaisia muinaismiljöitä. Aiheeseen liittyvät retket täydentävät muutenkin luentoja.

Opiskelu avoimen yliopiston puolella ei ole kuitenkaan ratkaisevasti vaikuttanut nykyiseen opiskeluvauhtiin, varsinkaan kun päämääränämme ei ollut avoimessa opintoviikkojen kahmiminen. Hyötynä avoimessa opiskelusta oli lähinnä pehmeä lasku yliopistoelämään ; esim. esseiden kirjoittaminen ja tenttiminen ei ollut aivan uutta. Myöskään monien paksujen ja vieraskielisten kirjojen lukeminen tenttiin ei tuntunut niin katastrofaaliselta. Suorituspaikat yliopistossa ovat kuitenkin erilaiset ainakin mitä aikaan tulee, koska tuelliset opintoviikot päättyvät 55 kk. jälkeen. Vaikka useimmat avoimen kurssit yliopistossa korvataankin, ei tämä ole kuitenkaan aina itsestään selvää. Tosin luennoitsijan kanssa on yleensä mahdollisuus sopia esim. täydennyksistä lisäkirjoilla tai esseillä.

Mielestämme avoimen yliopiston pitäisi olla avoin kaikille opiskeluun halukaille. Sen ei kuitenkaan pitäisi muodostaa rinnakkaisjärjestelmää, jossa maksullisten perusopintojen jälkeen avautuisi automaattisesti ovet yliopistoon. Turussa tästä ei ainakaan ole vielä pelkoa, sillä "automaattiväylä" vaatii vuosien kovan työn ja mielestämme tällainen opiskelija osoittaa jo sellaista motivaatiota, että hyötypuolella on lähinnä yliopisto.

Suvi Mäkinen ja Nora Heinonen

(Kirjoittajat ovat toisen vuoden arkeologian opiskelijoita Turun yliopistossa)

KELTTIEN JÄLJILLÄ

*Arkeologian opiskelija Ann-Christin Antell
kertoo kesän 1996 kaivauskokemuksistaan
Shetlannin saarella.*

KURALAN KYLÄMÄKI
KOKEILUVERSTAS
13.11.1996 klo 19.00

Museovirasto julkaisi opaskirjan vanhojen esineiden hoidosta

Museovirasto on julkaissut opaskirjan **Vanhojen ESINEIDEN HOITO**, jossa neuvotaan miten vanhat käyttötavarat pysyvät käyttökelpoisina sekä taide- ja keräilyesineet valla uusia vaurioita.

Kirja antaa hyviä neuvoja vanhojen esineiden - puusta tehtyjen huonekalujen, tekstiilien, paperin, kirjojen, valokuvien, taulujen, keramiikka- ja lasiesineiden, metallien sekä kipsiveistosten - säilytysolosuhteista ja hoidosta.

Hoito on kunnossapitoa, huoltoa ja harkittua puhdistamista. Varsinaisia konservointiohjeita kirja ei sisällä.

Kirjassa annetaan myös ohjeita eri materiaalien ja aineiden tunnistamiseksi.

Kirjallisuusluettelo auttaa hakemaan tietoa aiheesta laajemmalti.

Vanhojen ESINEIDEN HOITO

Opaskirja

Toimittajat Leena Tomanterä ja Liisa Erä-Esko

Ulkoasu Annikki Vormala

Koko 176 x 250 mm, 48 sivua, 52 värikuvaa

ISBN 951-616-003-4

Hinta 70 mk

**Museoviraston julkaisuja myy Suomen kansallismuseo,
Mannerheimintie 34, Helsinki. Myös postiennakolla.
Tilaukset ja tiedustelut puh. (90) 40 501/Julkaisujen myynti.**

PARGAS HEMBYGDSFÖRENING - YHDISTYKSEN ALOITTEESTA,

YHTEISTYÖSSÄ TURUN YLIOPISTON KANSSA

JÄRJESTETÄÄN LOKAKUUSSA KAIVAUS

PARAISILLA TÄNÄ VUONNA LÖYTYNEELLÄ

KIVIKAUTISELLA ASUINPAIKALLA.

Asiaa koskevat tiedustelut

Anneli Keränen puh. (02) 2445 895

Suunniteltu retki siirretty:

Museoviraston kesän 1996 Lounais-Suomen arkeologisiin hoitokohteisiin suunniteltu tutustumisretki on yhtäaikaisten arkeologisten tapahtumien johdosta siirretty kevääseen 1997.

Tutustumiskäynti

Naantalın kirkon kaivaukset

09.10.1996 klo 17.30

Oppaana FL Kari Uotila

Tiedustelut Anneli Keränen puh. (02) 2445 895

NAANTALIN KIRKON TUTKIMUKSET VUOSINA 1996-97. (Kari Uotila)

Naantalin keskiaikaisen luostarin ja sen kirkon tutkimukset alkoivat jo 1870-luvulla Reinhold Hausenin johdolla. Hänen jälkeensä kirkossa on tehty suurempia tutkimus- ja korjaustöitä ainakin 1940-luvulla ja viimeksi 1960-luvulla Henrik Liliuksen johdolla. Hänen mukaansa kivinen luostarikirkko valmistui vuoteen 1462 mennessä, mutta uusimpien tutkimusten mukaan (Markus Hiekanen) kivinen kirkko olisi ollut valmis varmuudella vasta 1490-luvulla.

S-huone on jäänyt aikaisempien tutkimusten sivuun, ja niinpä lautalattian alla odottavat tutkimuksia vuosisatoja koskemattomina olleet maakerrokset ja muurit. S-huoneen paikalla on sijainnut keskiajalla kirkon munkkisakariisto, joka on ollut yksi kirkon tärkeimpiä tiloja.

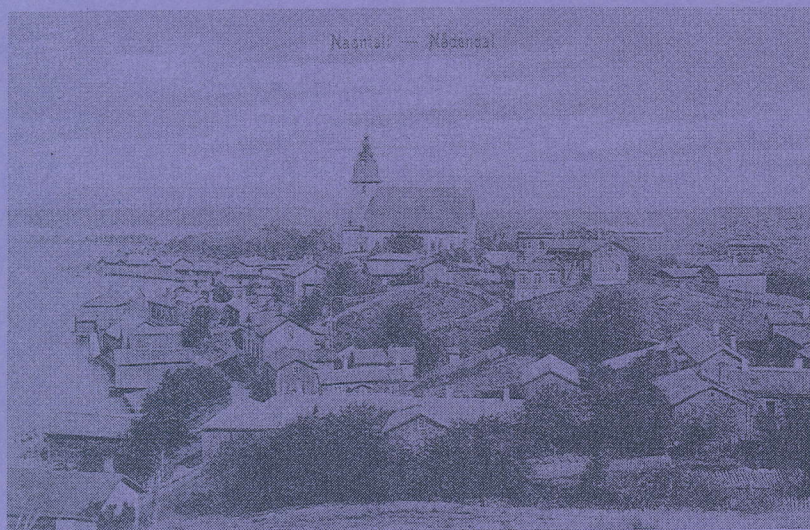
Vuosien 1996-97 tutkimukset eivät ole yhtä laajoja kuin aikaisempien vuosikymmenien hankkeet, mutta tällä kertaa tutkimuksissa ovat mukana niin arkeologit kuin luonnontieteilijätkin. Syksyn 1996 kaivaukset keskittyvät S-huoneeseen, jossa on tarkoitus kaivaa 2-4 metrin paksuiset maakerrokset. Keväällä 1997 kaivaukset keskittyvät kirkon eteläpuolelle, jossa tutkimuskohteena on mahdollinen luostarin yrttitarha. Kaivausten lisäksi kirkossa tehdään rakennusarkeologisia tutkimuksia, jolloin tutkitaan vanhoja

muureja ja avataan uudelleen vanha keskiaikainen oviaukko. Vilkkaimmat tutkimusjaksot ovat syys-lokakuussa 1996 ja touko-kesäkuussa 1997.

Tutkimukset tehdään museoviraston valvonnassa ja tutkimuksista huolehtii Muuritutkimus ry:n puolesta FL Kari Uotila. Mukana kaivauksilla ovat myös arkeologian opiskelijat Päivi Hakanpää ja Maria Tamminen ja historian opiskelija Markus Kivistö ja naantalilainen opiskelija Maria Ruostepuro.

Nykypäivänä arkeologisiin tutkimuksiin liittyvät oleellisena osana monipuoliset luonnontieteelliset tutkimukset, joiden avulla saadaan kokonaan uutta tietoa esimerkiksi Naantalin alueen kasvillisuudesta luostarin aikoina ja voidaan löytää esimerkiksi satoja vuosia vanhojen lääkekasvien kasvijänteitä tai siitepölyjä. Kasvi- ja kasvillisuustutkimuksia tehdään Turun yliopistossa (Dos. Terttu Lempiäinen) ja Geologisessa tutkimuskeskuksessa (Dos. Irmeli Vuorela). Alueen geologista historiaa selvittää geologian opiskelija Jan-Erk Wahlberg ja kaivauksilla esiintulleita luita analysoi osteologi Hannu Poutiainen.

Kaivaustyöhön osallistumisesta kiinnostuneet voivat tiedustella asiasta puh 950 5287 360, Kari Uotila tai Päivi Hakanpää.

Käytännön ohjeita kaivauksilla:

Kaivausalue on luonnollisesti työmaa-
aluetta, mutta tällä kertaa on pyritty järjestä-
mään mahdollisuuksia tutustua kaivauksiin.

Kaivaushenkilökunta on paikalla ensisijai-
sesti tutkimassa kohdetta, mutta mahdolli-
suuksien mukaan myös kertomassa siitä.

Kaivausalueella on esimerkiksi suurikokoi-
nen seula, jonka äärellä voi seuloa maata
arkeologien valvonnassa.

S-huoneeseen sisälle voi tulla luvan kans-
sa, mikäli se ei haittaa kaivaustyötä.

ARKEOLOGIAN KURSSIT JA LUENNOT

Kansalais- ja työväenopistoissa lukuvuonna 1996-1997 pidettävistä kursseista ja luennoista saa parhaiten tietää soittamalla opiston kansliaan.

Alastaron kansalaisopisto, Alastaro, puh. 76 42 240
ja 76 42 250

Auralan kansalaisopisto, Turku, puh. 23 17 972
Auranlaakson kansalaisopisto, Kyrö, puh. 862 295

Dragsfjärds arbetarinstitut - Dragsfjärdin työväen-
opisto, Dragsfjärd, puh. 46 61 133 ja 46 61 103

Halikon kansalaisopisto, Halikko, puh. 77 43 264

Kaarinan-Piikkiön kansalaisopisto, Kaarina, puh.
26 97 872

Kimitobygdens Medborgarinstitut - Kemiönseudun
kansalaisopisto, Kemiö, puh. 425 657

Laitilan-Pyhärannan kansalaisopisto, Laitila, puh.
501 464

Liedon-Tarvasjoen kansalaisopisto, Lieto, puh.
87 30 445

Loimaan työväenopisto, Loimaa, puh. 76 03 283

Mynämäen seudun kansalaisopisto, Mynämäki,
puh. 43 07 600

Naantalin työväenopisto, Naantali, puh. 43 45 307

Paimion kansalaisopisto, Paimio, puh. 47 45 395

Paraisten kansalaisopisto, Parainen, puh. 45 85 801

Perniön kansalaisopisto, Perniö, puh. 77 59 450

Raision työväenopisto, Raisio, puh. 43 43 612

Salon kansalaisopisto, Salo, puh. 77 84 561

Someron kansalaisopisto, Somero, puh. 77 91 271

Turun suomenkielinen työväenopisto, Turku, puh.
23 22 320

Uudenkaupungin kansalaisopisto, Uusikaupunki,
puh. 155 266

Väståbolands Medborgarinstitut, Pargas, tel.
45 85 798

Åbo Svenska Arbetarinstitut, Åbo, tel. 23 15 907

IRTONUMERO
15 mk